

Aurora australis, Žohar in Košak

V Avstraliji že kar nekaj časa obstaja SALUK, to je »slovensko-avstralski literarni in umetniški krožek«; v njem se združujejo slovenski kulturni delavci, pesniki in slikarji z vseh koncev tega oddaljenega kontinenta. Glavni jedri sta v Sydneyu in Melbournu, toda telefonsko in pošto ali pa z občasnimi obiski sodelujejo tudi člani iz Perth, Darwina ali Canberre. Nekajkrat na leto dajo na svetlo svoj časopis Svobodni razgovori, 1985. je izšel njihov Zbornik avstralskih Slovencev, 1986. so nad vse opazno sodelovali pri skupnem jugoslovanskem literarnem almanahu Naše steze. V vseh teh in drugih publikacijah je množica informacij o najbolj nenavadnih, skoraj že eksotičnih usodah naših ljudi vseh starosti: o slikarjih Zorzutovi-Favrierovi, Čuku, Rapotcu, o enem najbolj uspešnih avstralskih restavradorjev Benku, o drevesničarjih in politikih, o poslovnežih, kot je Kodela, o vodjih radijskih oddaj, kot je že skoraj legendarni Jože Čuješ, o drobnih, vendar pionirsko nemirni Anki Makovec, ki stoji v konici avstralskih ekološkičinih gibanj, o vodju dokumentarne službe avstralskega ministrstva za zdravstvo, pesniku Pribcu, toda tudi o ženah in možeh, ki so ostali pri anonimnih poklicih in so zadovoljni s preživitvijo, ki jim jo te zaposlitve zagotavljajo – navznoter pa ostajajo predvsem globoko privrženi občudovalci in ustvarjalci besedne izpovedi: njihov intimni svet, tisto, v kar se presegajo, je beseda. Obstrta je seveda z značilno nostalgično melanholijo, z nečim, čemur bi lahko rekli obstajanje v izgubljenem ali v svetobolno neulovljivi sreči – ta je zanje zmeraj kakorkoli in kamorkoli se obrnejo, na drugem koncu sveta. Če so »doma«, v Sloveniji je tako daleč, kot je avstralska celina; če so tam, je še dlje – pod Alpami, na štajerskih in dolenskih travnikih. – Obenem pa so preveč šolani in razgledani ljudje in živijo v preveč odprtem in neobremenjenem svetu, da se ne bi s svojo čustvujočo mislijo in poetiko živo ozirali po literarni in vsakršni drugi realni sodobnosti. Živijo eno z vsem, kar se dogaja »doma«, v Sloveniji in Avstraliji, sproti so o vsem informirani, skrbi jih vse, kar je narobe v Sloveniji, politično sodelujejo tam spodaj. Ne zadošča jim, da so dejavni z lastnimi oddajami na vseh pomembnejših etničnih radijskih postajah v Avstraliji – od Sydneya in Melbournu do Adelaide in Darwina, da imajo svoja društva, pevske zборе, prireditve vseh vrst, temveč poskušajo biti v vsem dvodomo- vinski, tudi pesniško, in so zato pogosto dvojezični soustvarjalci živahne in ambiciozne avstralske mnogoetničnosti, prispevati želijo vanjo najboljši slovenski delež, ne da bi ob tem zgubili ali zatajili svojo kulturno samobitnost.

Jože Žohar (1945), doma z Goričkega, je že pol življenja v Sydneyu, kjer je železniški uradnik – ampak dlje ko je tam, bolj se mu zdi, da je Slovenec – kot pravi sam. V Sydneyu je poleg Čuješa gotovo eden najbolj kulturno dejavnih, dinamičnih Slovencev: bil je tajnik Slovenskega društva Sydney, potem tajnik Šolskega odbora za Novi Južni Wales, urednik Avstralskega Slovenca in Svobodnih razgovorov, zdaj z Grudnovo organizacijsko vodi SALUK, opravlja različne raziskave, prevaja in piše – poezijo in različne komentarje. – Njegove pesmi so dobesedno obremenjene z nenehnim poslavljanjem, zadržim tako globoko v eksistenco, da so poslavljanje samo: ki zato ne prenese površnih besed in misli. Oblikovno se zato sem in tja zazdijo malce konzervativne, toda njihova izpovedna energija in avtentičnost sta neizoglavni. Zadnja od objavljenih pesmi pa je izrazno zanimiv,

ironično programiran poskus dvosmiselnega izražanja z lomljenjem besed, igra besednih znamenj in pomenov s temi in onimi mitičnimi fragmenti.

Peter Košak (1943, Maribor) je maturo še končal v Sloveniji, kot študent prava pa se je z enaindvajsetimi leti že znašel v Avstraliji, kjer je kot skoraj vsi priseljenci z neskončnim menjavanjem poklicev prvih deset let iskal tla pod nogami, prepotoval Avstralijo podolgem in počez in se končno ustalil pri delu za stare in onemogle v Melbournu. Leta 1982 je v samozaložbi izdal pesniško zbirko *Znamenje*, verze pa so mu med drugim objavili tudi že v *Dialogih* in v *Le livre slovène*. – Njegovo poezijo zaznamujeta na eni strani neučakanost in nekakšno boemsko veselje za igro, na drugi kocbekovska kontemplacija in subtilnost. Verzi ostajajo zato pogosto podobni naglim, nenadzorovanim doživljajskim erupcijam, ki jim ni do oblikovnih fines, že naslednji trenutek pa iz njih zadiha tako inteligenčen in obenem bridek humor, orkestriran z daljnimi odmevi iz Kocbeka in Fritza, mogoče Koviča, da smo ga, tega našega pesnika iz daljne Avstralije, pripravljeni nemudoma posvojiti – kljub vsem nepopolnostim.

Matjaž Kmecl

Jože Žohar

IZ CIKLA
AURORA
AUSTRALIS

Ti veš: moj odhod od tod
je ena sama bolečina.
Ti veš, kako bo dolga pot
in kje je ona, druga domovina.
Veš, kako samo me pol odhaja,
kako me pol za vedno tu ostaja.